

СВОБОДАТА КАТО ДВИГАТЕЛ НА АКАДЕМИЧНАТА ПРЕСА

д-р Камен Ковачев

Главен редактор на вестник "Софийски университет"

Най-напред бих искал да ви поздравя от името на Ректора проф. Боян Биолчев, който е бил 11 години главен редактор на вестник "Софийски университет", и който има изключително позитивно отношение към университетската преса, а както научих от него самия и към Стопанската академия.

Чудех се как да започна това изложение, още повече че ще кажа неща, които няма да се харесат и най-вероятно ще бъдат дискуссионни. И ми попадна последния брой на вестник "Алма матер". Искам да кажа, че този вестник е претърпял изключително графично развитие и за мен е удоволствие да го гледам. Пипам го с радостта на вестникаря, не знам кой ви прави дизайна, но го поздравявам от все сърце!

С удоволствие ще си призная, че бих го показал на моите студенти, за да видят как хора, които не учат журналистика, могат да изпипат дизайнерски нещата.

Едва ли има някой, който може да каже кога точно се е родила академичната преса. Съвсем сигурно е обаче, че първите опити са свързани с потребността на хората да изразяват едни или други виждания. Вестник "Софийски университет" е основан през 1953 година и оттогава не е променял името си, в този смисъл може да се каже, че той е втория по възраст все още съществуващ вестник в България, след "Труд", който е на пазара от 47-ма година. Но вестник "СУ" има много предтечи. Такъв е например "Климентовият лист", който въпреки благовидното си название, е списван от младежи с профашистка ориентация, т.е. имало е идеи и вестничета, правени незнайно как, правени незнайно къде и във всички свои проявления тези вестници са ставали трибуна на най-различни социални тежнения.

След 9 септември 1944 г. се развива т.нар. социалистическа концепция за печата. Според нея печатът е просто едно от многото средства за превръщане на партийната политика в живо дело. Не знам как е в другите ВУЗ-ове, но при нас вестник "СУ" е бил орган на Академическия съвет, на профсъюзите, на партийната организация и на комсомолската организация. Главният редактор винаги е бил професор. Аз имах за началник заместник-ректор по международните дела и връзките с обществеността. Той скоро стана академик и като се видяхме, спомена, че преди 10 ноември не е могъл да стане нищо повече от заместник-главен редактор. Можете да си представите какви наслоения има все още в академичната преса.

Има една особеност на университетската, а и не само на университетската преса от онова време, която се възпроизвежда и сега и тя, според мен, убива университетските медии, независимо от това, че те се роят. Като ви казвам убива университетските медии, имам предвид следното. Повечето университетски вестници не се продават, те се подаряват. Защо? Защото нямат реален читател. Ако те имаха реални читатели, щяха да могат да се продават. И тази особеност се пренася от далечното минало, ако щете още от времето, когато е трябвало кралски указ, за да се разреши издаването на какъвто и да била вестник. Можем да я наречем "розови очила". Струва ми се, доколкото я познавам, че академичната преса в България страда от едни, ама много "розови

очила”. **Какво е настоящето.** Има купчина негативни фактори, които пречат на академичните медии да заемат полагащото им се място. Всеизвестно е, че за последните 15 – 20 години броят на четящите хора в България е намалял близо три пъти. Това означава, че и боят на четящите вестници също така е намалял. За съжаление, от идеологически инструмент на партията допреди 15 години, неуниверситетските медии отдавна са се превърнали в машини за печелене на пари, поради което изключително много намаляват пазарните шансове на т.нар. качествени издания. Защо? Защото, ако около 10 ноември имаше идеологически спорове и партийна преса, която се противопоставяше на тиражните вестници и в това противоборство между леви и десни вестници се сблъскваха различни идеи, т.е. имаше вестници за втората сигнална система на читателя, сега партийната преса я няма. Останаха един или два качествени вестника, които се опитват да оцеляват срещу агресията на първосигналните издания. От своя страна академичната преса да бъде единствено второсигнална. Това изключително много ѝ пречи.

Академичната преса съществува по силата на някакъв формален акт. Например Академичният съвет на даден ВУЗ взема решение да се издава университетски вестник. Много хубаво. Какво следва от това? Медията става официална, скучна, неактуална и няма читатели. Академичното преса не се базира на реален маркетинг. Вестник “СУ” е сред малкото изключения. Но какъвто и маркетинг да правиш, трябва да се съобразяваш с простичкия факт, че ти имаш аудитория, която се обновява непрекъснато, т.е., ако да речем, тази година ние сме си направили нашите изследвания и само след една година те напълно губят смисъла си, защото едни студенти завършват и идват нови хора с нови интереси.

Следващият проблем произтича от този и той е **пълна финансова и административна зависимост от ВУЗ-а.** Понеже ВУЗ-ът финансира, той разсъждава така: “Който плаща, той поръчва музиката”. Да, добре, ама музиката няма слушатели, а и не е музика.

На много места съществува страх от санкции, който води веднага до автоцензура. Не знам как е до другите ВУЗ-ове, но във вестник “СУ” аз съм единственият, който не е студент. Извоювал съм си правото да нося пълна отговорност за онова, което става във вестника и не позволявам на никой, независимо дали се казва професор, доцент, академик, или просто Иван Стоянов да държи сметка на авторите за изразените от тях мнения. Трябва да призная обаче, че извоювахме свободата на словото си по един доста болезнен начин.

Много академични вестници се списват от ентузиастичности, които нямат систематична подготовка по журналистика. Още по-лошото е, когато т. нар. университетски вестници се списват от доценти и професори. Текстовете вътре имат есеистично-лекционен характер, но нямат особена прилика с журналистиката. Това отблъсква публиката. За съжаление повечето университетски медии са напълно самоограничени в себе си по най-различни причини, които не искам да коментирам. Тук влиза в сила един ефект, който се нарича огледален имидж. Медиите се стремят да докажат собствените си представи на ВУЗ-а. Е, да обаче това не се функция на медиите, а по-скоро е пропаганда, отколкото журналистика. Пропагандата няма никакви шансове през ХХI-вия век в Европейския. Поне това е личното ми мнение.

Този, който си въобразява, че може да прави пропаганда посредством университетските си медии, ги обрича на едно злощастно подаряване на входа,

изхода, в столовата, пред тоалетната и т.н., но той няма да накара читателите да ги прочетат, следователно няма да си постигне пропагандните цели.

Ние наистина се намираме в нещо, което можем да определим като информационно общество. Университетските вестници обаче имат изключително дълъг период на подготовка и издаване, поради което те не могат да бъдат източник на актуална информация, те не могат да бъдат новинни. Тогава в задачата се пита, а какво могат да бъдат, след като няма да са източник на новини.

Ако сега ние с доц. Лилова се сбием и в знак на протест аз изям ето тези цветя, репортерите от "Нощен труд", "Южен скандал" и "Жълт шок" ще долетят веднага и ще отразят "събитието", а вестник "Алма матер" ще излезе след месец и половина. Тогава станалото няма да е новина. Следователно, не може да се очаква от академичната преса да поднася новини.

За съжаление, на много места академичните медии функционират при доста неустановения статут. Те, по мое скромно мнение, съществуват подобно на студентските съвети по силата на нормативен документ, а не по силата на нечия необходимост. Е да обаче, тези изделия трябва да задоволяват нечия потребност. Като не задоволяваш ничия потребност или като не познаваш чуждата потребност, какво задоволяваш ти?

Правилното развитие на университетските медии са препятства от липсата на връзка между дейността им и учебния процес. В повечето западни университети студентът може да трупа кредити или като вкарва кошове от тройката, или като работи в университетската медия. А като работи в университетската медия, се ползва от същите права, т.е. абсолютната неприкосновеност, която има всеки журналист, който е член на журналистическия съюз. Нищо такова няма с академичната преса.

Как може да се излезе от това положение? Според мен това няма да стане само с наливане на средства. А като се гарантира свободата на работещите в университетските медии. А да се гарантира свободата на работещите в университетските медии, означава поне две неща. Най-напред те трябва да придобият същия този статут на институционално равнище, който имат в западните университети и точка втора, трябва да се създаде една професионална организация на академичните медии, която да не позволява човек да бъде репресиран в собствената си медия.

Тогава медиите сами ще се справят, ще си намерят читателите, ще си намерят слушателите и зрителите и всичко онова, което ние искаме - да се интегрираме, да делим мегдан с всички останали - ще се реализира. В противен случай шансовете клонят към нула откъм отрицателните числа.

Благодаря ви за вниманието!